

Tournée générale!

Johan Reyniers zag dit seizoen heel wat Claus-ensceneringen

Een scholierenproject maakte de grootste indruk op hem.

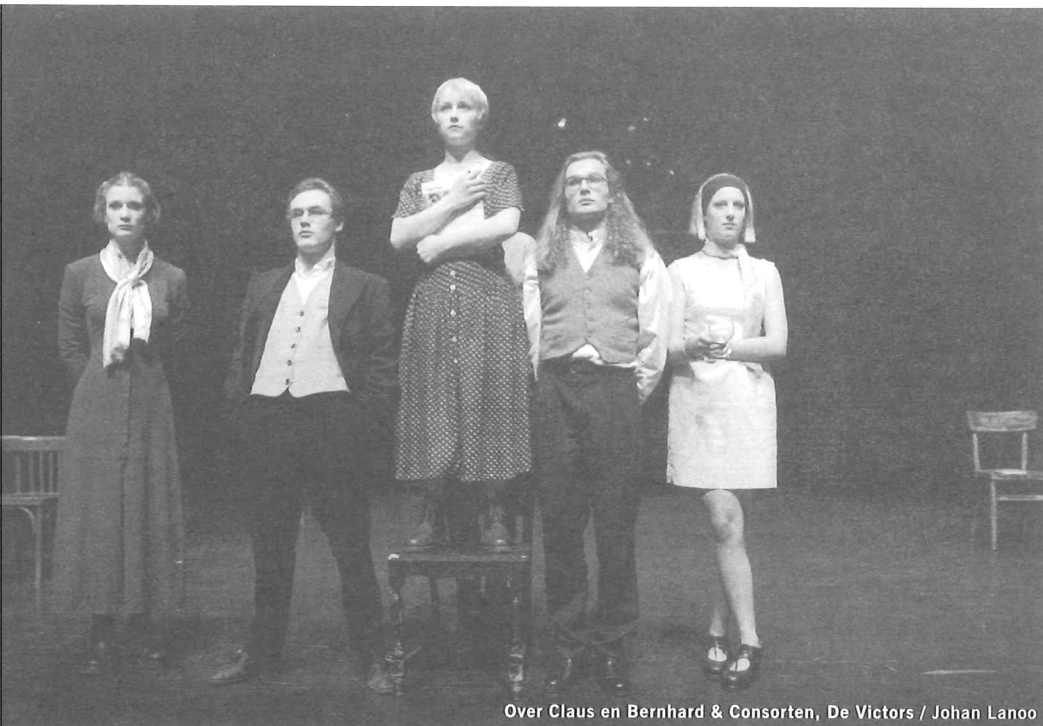
Geen toeval, zo blijkt.

'Er zijn verschillende manieren om de vijfenzestigste verjaardag van Hugo Claus te vieren. Zelf viert hij zijn verjaardag door twee weken naar Zuid-Amerika te gaan, om het niet mee te moeten maken. Dat lijkt me verstandig, zie verder.' Zo begint Herman de Coninck in De Morgen van 8 april 1994 zijn *Gedachten op vrijdagavond*, waarin hij vaststelt dat 'de krant die durft', De Morgen dus, Claus fêteert door op de eerste pagina van *Café des Arts* een fragment te publiceren uit Johan Thielemans' *Het paard Begeerte*, een essay over Claus' toneelwerk. Thielemans, zo zegt De Coninck, begint zijn stuk met de vaststelling dat Claus vierendertig stukken heeft geschreven, en hij komt tot de conclusie dat 'gelukkig' een vier-tal ervan blijft boeien. De Conincks argwaan is – terecht – gewekt, zeker als hij bij Thielemans de 'cruciale zin' tegenkomt: 'Bijna geen enkel van deze stukken heeft een gave vorm.'

Natuurlijk niet! Want om gaafheid is het Claus nooit te doen geweest – zie zijn proza waaronder *Het verdriet van België*, zie zijn omvangrijke, vaak 'slordige' dichtwerk, en zie ook zijn toneelwerk; tientallen boekjes jaar na jaar uitgegeven door De Bezige Bij. Het is een stilaan indrukwekkende rij die hier in de boekenkast achter mij staat, want als ik er eentje vind koop ik het meteen, meestal tweedehands, gewoonlijk voor een prikje. En dan komt iemand langs en ziet die rij en zegt: 'Mijn god koop jij al die slechte boekjes?' – 'Jawel, vooral de slechte, die zijn het interessantst.' Claus' zogenaamde slechte toneelwerk, zijn onaffe want vaak snel en om den brode geschreven, bewerkte of vertaalde stukken zijn momentopnames: niet enkel van de auteur, maar ook van het menselijk bedrijf en van de tijd. Omdat ook het theater zo'n moment is waarop de tijd plots stolt, gewoon zo-

als hij is, ongepolijst, is het goed dat al die boekjes met de regelmaat van een klok werden uitgegeven. Ze vormen geen afgewerkt, gemodelleerd en uiteindelijk in zichzelf gekeerd oeuvre; ze zijn een levende herinnering aan een moment, sporen van theater, resten die vragen dat men niet sacraliserend met hen om zou gaan.

Je hoopt dan ook dat dat zal gebeuren als je gaat kijken naar die andere manier om met Claus' vijfenzestig jaren om te gaan: ze spelen zijn werk weer eens. De ene ziet het als een passend eerbetoon, een ander doet het uit gewoonte, bij een enkele – de KVS met Franz Marijnen – blijkt dat na vergelijking van een aantal Oedipus-bewerkingen de versies van Claus blijven bovendrijven. Al bij al heeft de Claus-hausse iets paradoxaals, zelfs iets wrangs. Bij hoog en bij laag beweren de meeste gezelschappen dat Claus nu écht niet gespeeld wordt; alleen maar omdat hij vijfenzestig wordt; dit of dat stuk lag immers al een tijdje in de bovenste schuif. Hoogstens zijn geplande opvoeringen omwille van de verjaardag wat vervroegd. Want om een toneel auteur als Claus, zo gaat het in koor, kun je nu eenmaal niet heen. Dat is een vreemde uitspraak, want men heeft jarenlang zeer goed om Claus heen gekund, en velen hebben nooit een gelegenheid onverlet gelaten om te zeggen dat hij weliswaar – hoe gemakkelijk is het allemaal niet gezegd – 'onze' grootste toneelschrijver is, maar dat hij tegelijk al lang geen voeling meer heeft met het theater van vandaag. Wordt daarmee misschien bedoeld dat zijn teksten wel in orde zijn, maar zijn regies niet? Waarom dan worden die teksten zo weinig onder handen genomen, bijvoorbeeld door al die mensen die naar eigen zeggen nooit om hem heen konden? Het zou interessant zijn om na te gaan wie wat gezegd heeft en wanneer; zo zou een genuanceerd beeld kunnen ontstaan van wat er met de receptie van Claus' toneel (in de breedst mogelijke zin) precies gebeurd is.



Over Claus en Bernhard & Consorten, De Victors / Johan Lanoo